

ВАНДАЛИЗИРАНЕТО НА ПАМЕТНИЦИТЕ НА КУЛТУРАТА ОГРАНИЧАВА ПРАВАТА НА ЖЕНИТЕ В ДОСТЪПА ИМ ДО ОБЩЕСТВЕНИ МЕСТА

Екип

Екип от Община Велико Търново: Мина Илиева, главен секретар; Розалия Стефанова, директор на дирекция „Административно правно и информационно обслужване“; Росица Димитрова, директор на дирекция „Социални дейности, здравеопазване, младеж и спорт“; Мариян Маринов, началник отдел „Бюджет и финанси“; Иван Кръстев, главен специалист „Връзки с обществеността“; Жени Сапунджиева, общински съветник, мандат 2003-2007; Борислав Апостолов, старши експерт „Проекти“; За контакти: 062/619 307, e-mail: pirtv@abv.bg.

Описание на проблема

В град Велико Търново има 865 недвижими паметници на културата, повечето от които с национално значение и свидетелстващи за важни исторически събития. Паметниците се намират главно в старата градска част, където е съсредоточен туристическият поток. Съществуват множество проблеми, свързани с проучванията, поддръжката, консервацията и експонирането по подходящ начин на паметниците на културата.

В настоящото ЗР изследване ние се спираме само на един, особено важен за устойчивото развитие на местната общност на града и региона аспект – вандализма.

В последните години вандалските прояви и особено рисуването на графити по паметниците на културата стават все по-сериозно явление. Те причиняват множество проблеми на полицията и на общината, която е отговорна за поддържането на паметниците и осигуряването на достъп, приятна и сигурна обстановка около тях.

Извършителите са основно групи младежи, които се характеризират с асоциалното си поведение, което става причина за вандализиране на паметниците и нарушаване на правото на гражданите да се движат свободно и сигурността им. На базата на предишни изследвания е направен профил на проблемната група. Тя включва основно момчета и младежи на възраст между 14 и 22 години, които търсят изява на своето алтернативно творчество (рисуването на графити), както и практикуване на екстремни спортове (скейт борд, ролери, блейдъри, маунтинбайкове, ВМХ, бърнджи скокове).

В тези проблемни младежки групи обикновено участват около 10% момчета, които често са катализатор за още по-екстремното и експанзивно поведение и изяви на момчетата, които търсят изява, себедоказване, утвърждаване и неформално лидерство в групата.

Младежките общности, които се формират около групите, практикуващи алтернативни градски изкуства и екстремни спортове имат изразено експанзивно поведение. Това поведение понакога е провокирано от употребата на алкохол, наркотици или стремежа им за изява и самоутвърждаване. Не са изключение случаите, в които така сепарирани публични пространства стават територия за събиране на малгинализирани с асоциално поведение.

Тези актове поругават паметниците и нанасят трайни и значими материални щети върху тях. Вандалските прояви влияят върху имиджа на града, създават чувството, че тези места са опасни за гражданите и туристите.

Предишно проучване за нощните посещения на музеите и паметници на културата във Велико Търново показва, че голяма част от туристите (около 70%) се страхуват да се движат в тези райони вечер и през нощта, заради бандите, които рисуват графити там.

Тези факти накараха екипа да разгледа проблема с вандализирането на паметниците на културата и от гледна точка на пола по отношение ефекта на тези прояви върху жителите и туристите на града – мъже и жени, като за целта бе проведено ЗР проучване.

Предмет на проучването

Посещенията и преминаването на туристите и жителите на града жени и мъже в района на два от най-често атакуваните и посещавани паметници: „Майка България“ (в идеалния център на града), и „Асеневци“ (в района на стария град) и нагласите на гражданите към вандалските прояви, графитите и младежките проблемни групи. И двата паметника се намират в централната градска част и са осветени.

Цели на проучването

- **Да покаже ограничаването на достъпа до местата с паметници във Велико Търново в тъмната част на денонощието.**
- **Да установи нивото на обществената нетърпимост към вандалското отношение към културните и исторически паметници на Велико Търново.**
- **Да започне обществен дебат за опазване на културно – историческото наследство на града.**
- **Да покаже необходимостта от провеждането на активна политика, включваща превантивни и последващи дейности за намаляване на вандализма върху паметниците на Велико Търново.**

Данни (P1, P2)

Относно P1 (репрезентативност) е трудно е да се определи точният брой/процент на жените, които нямат достъп до вандализираните паметници – не се събира статистика за хората, които информират полицията за подобни действия, а проявите са класифицирани общо като нарушения на обществения ред. Въпреки, че не са точни, на базата на наблюденията на 24-часовата охрана на един от паметниците, може да се каже, че жени почти не минават вечер през този район.

По отношение на P2 (ресурси) около 20 000 лева годишно се влагат за почистване на паметниците от графити с цел тяхното опазване и създаване на приятна и сигурна околна среда в централната градска част. Също така се отделя време и човешки ресурс – охрана, поддръжка и възстановяване на паметниците. Не може да се направи разграничение по пол на ползвателите на тези ресурси.

Спецификата на проучването и обективната трудност за събиране на количествени данни наложи използването и на качествени методи. Проведено бе и качествено изследване с две фокус групи. Целта на разговорите и дискусиите беше да се установи по какъв начин връстниците на младите хора от рисковите групи от една страна и възрастните хора от друга страна виждат проблема, как го оценяват и къде виждат възможности и ресурси за неговото решаване.

Първата група включва младежи на възрастта на извършителите (13-20 години), докато втората група – граждани на възраст (25-60 години). И двете групи се състоят от по 8 човека, еднакъв брой мъже и жени.

И двете групи са анкетираны за мнението им относно:

И двете групи са анкетираны за мнението им относно:

- Графитите като феномен, форма на себеизразяване или вандализъм;
- Паметниците на културата и тяхното значение за града;
- Вандализмът срещу паметниците на културата и борбата с него;
- Групите, които рисуват графити и тяхното поведение;
- Достъпът на хората и особено жените до тези райони от гледна точка на сигурността;
- Сериозността на проблема за града.

Въпреки че отговорите на групите се различават значително по отношение на това как те оценяват графитите – като нов тип урбанистична култура или грозни и отблъскващи, всички участници в анкетата, изключение на един от първата група, считат графитите по паметниците на културата за акт на вандализъм.

Участниците в първата група признават, че никога не са се замисляли върху факта, че събирането на големи групи около художниците на графити води до реално сепариране на части от града и е проблем по отношение сигурността на градската среда. Те разглеждат вандализма като личностен, а не като обществен проблем. Не могат да дадат идеи как тези райони могат да бъдат превърнати в по-безопасни, нито по какъв начин да се промени поведението на тези младежите от тези групи. Самите те споделиха, че избягват тези райони късно вечер, заради вандалите. Няма разлика в мненията на жените и мъжете по този въпрос.

Втората група изразява становище, че разрешаването на този проблем изисква обединените усилия на цялата общност, за да се гарантират правата на гражданите, спазването на общественият ред и да се предотврати сепарирането на обществени пространства през тъмната част от денонощието. Тя също смята, че събирането на такива групи около паметниците на културата би могло да направи опасно преминаването покрай тях късно вечер особено за жените и младежите. Мерките, които предлага втората фокус група са сурови наказания за извършителите. Според тях не проучването на мотивите и подбудите на младите хора, които вандалстват и се държат агресивно, а налагането на строги, сурови и неотменими наказателни и репресивни мерки може да даде ефект. 5 от 8 души изразяват готовност да участват в създаването на граждански отряди за наблюдение на паметниците на културата.

Резултатите от фокус групите допълниха събраните количествени данни и послужиха като основа за качествения анализ на реалната ситуация.

Анализ и заключения (РЗ)

- Ежегодно отделяните ресурси от общината остават без резултат, тъй като скоро паметниците отново са поругавани, което се съпътства от нарушаване на обществения ред и сигурността;
- В тъмната част на денонощието жените се чувстват несигурни в районите на паметниците и достъпът им до тях е ограничен;
- Събирането на големи неформални групи младежи с експанзивно поведение води до реално сепариране на обществени пространства около паметниците и прави района потенциално опасен, особено за жени и млади хора в тъмната част на денонощието
- В този период от време тези пространства стават рискови не само за жените, защото всеки попаднал там може да се почувства застрашен. Това крие опасности особено за туристите, които нямат информация за подобна евентуална опасност.

Въз основа на резултатите екипът от Община Велико Търново прави следните препоръки за бъдещи мерки и действия за преодоляване на проблема с опазването на паметниците от вандалски прояви и гарантиране на по-голяма сигурност на гражданите и гостите на града:

План за действие

- Да се отделят финансови ресурси за инсталиране на наблюдателни камери в района на вандализираните паметници;
- Да се организират кампании за повишаване на чувствителността сред учениците за значимостта на паметниците на културата и за насърчаване на гражданите да информират полицията за проявите на вандализъм;
- Да се изгради алтернативна младежка територия с табла за рисуване на графити и възможност за упражняване на екстремни спортове, която да даде възможност на младежите да се изявяват без да смущават обществения ред;
- Така ще се предотврати окупирането на обществени пространства, което ги прави рискови в тъмната част на денонощието за големи групи жени и младежи – жители на града и туристи;

- **Да се направи анкета по пол сред туристите на града относно техните мнения по отношение сигурността и безопасността в районите около паметниците на културата;**
- **Да се планират средства за провеждане на изследване за причините за агресивното поведение на извършителите на вандалски прояви и начините за преодоляването му, особено на най-крайните му проявления;**
- **Вече е изготвен въпросник с участието на психолози, който ще бъде разпространен в началото на учебната година в училищата в общината.**

